

ACC. N:R M. 16700: 1-4.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Carl H. Hagarp, Lund*
Härad: *Fås* Berättare: " " "
Socken: *Röddinge* Berättarens yrke: *konserver*
Uppteckningsår: *1961* Född år *1899* i *Röddinge*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Torvupptagning. s. 1-4.

Skriv endast på denna sida.

ACC. N:R M. 16700:/.

Ältetorv.

När jag var i 10-12 års åldern var jag med i torvmossen när vi tog upp torv till vår gård. Gården var Slagarp i Röddinge socken med åkerjord i Röddinge och Ramsåsa socknar. Slagarp tillhörde Högestad fidekomis och ingick det som en förmån i arendekontraktet att gods-kontoret anvisade vist område för upptagning av torv.

Sedan vårbruket och sådden var undanstökad, vilket i vanliga år inträffade i mitten av maj månad, var det tid för upptagning av torv. Då arbetet måste ske i en följd kunde gården folk ej ensamma utföra arbetet utan var det ordnat så att tre gårdar genom byte hjälpte varandra. Torvupptagningen utfördes under tre dagar i en vecka och var denna vecka ansedd som en av årets högtider då det förekom möen mad och doer mad samt go dricka och brännvin.

Då dagen var inne samlades torvupptagarna på gården vid 2-1/23 tiden på morgonen och var det då kaffe, bröd, smör, rökad korv (hækepylsa), rökad fläsk samt ett par stora supar brännvin. Det senare kunde väl behövas om kararna varit i mossen dagen innan.

Sedan åkte sälskapet iväg mot mossen som var i Skauhejan, en betesmark där Baldringe by hade betesdjur. Denna mosse är belägen på södra sidan av det skogsområde som kallas Nyvång. När alla hunnit fram gjordes en inspektion av den tilldelade mossen samt lämpligaste platsen för ältan. Sedan började arbetet med att att grästorvorna skars av på mossjorden. Vid de sidor som gränsade till mossen läm-

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Fre uppt.

27/1-61

ACC. N:R M. 16700:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

nades bänkar eller väggar för att utestänga vattnet. Sedan började
tre man att gräva upp torvjorden och kasta den vid kanten av graven.
Här lastade två man den uppgrävda torvjorden på vagnar och transpor-
terades sedan torven upp på ältesvären (gräsvallen). Allt lastades av
i en stor hög. Detta arbete pågick utan avbrott så länge det fanns
torv i graven eller tills vattnet gick genom bänkarna. Det var förenat
med stor tur eller otur hur mycket torv som kunde utvinnas. Det hände
att djupet ett år kunde bli 3 m. och ett annat år knappast 2 m..
När nu graven (gräven) var tom hölls lillemiddag som bestod av grovt
hemmabakat bröd, en rökt skinka, smör, ost, pannekager med sylt, hembrygt
brika och brännvin. Av skinkan skars stora bitar som sedan styckades
med follekniven (fällkniven). Allt sköldes ned med tillräckliga mängder
dricka och brännvin. --- En gammal "höre" hade tillsyn över Baldringe
böndernas betesdjur och för honom var det lyckliga dagar. Bjuden blev
han varje dag i de flesta fall så att han somna med någon grästuna
till huvudkudde. "Rusken" kallades han, klädd i trasor, inte vättad på
månader, inte klippt eller rakad. Så nog gjorde han skäl för namnet.
Men så var det med fattighjonen.

2

ACC. N:R M. 16700:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Efter lillmiddag hölls en halvtimmes rast, välbehövlig. Under tiden packade pigan samman det som återstod av matsäcken. Sedan kördes vatten med tunnor och mjölkflaskor på ältan. I ältan kördes först runt med en vagn och sedan med en grov slättkarv. När torvjorden var upplöst och finfördelad av vatten användes en utkörningsbräda, c:a 3 m. lång och inunderkant försedd med två 8 cm. höga klossar. Denna bräda höls på kant och drogs av en häst varvid ältan fördelades utåt sidorna. Ältorna var i allmänhet runda med en diameter av 20-30 m.. Efter utkörningen till lämplig tjocklek kom slätteskövlarna (träspadar) till användning. Ytan slättades så att den var jämn och fin. Sista arbetsmomentet var rittsningen som utfördes med en fyrhornad ritts på en lång stång. Rittsningen utfördes så att kvadratiske rutor uppstod och när ältan sedan torkade bildade dessa rutor torven som skildes från varandra i rittsorna.

När arbetet var slut skedde hemfärden varvid de som ej körde tog tillfället att vila på botten i vagnarna. Det var nämligen påfrestande om torvupptagningen fortsatte 3 dagar i följd, inte minst för matsmältningen.

3

ACC. N:R M. 16700:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Hemkomna stod middagsbordet och väntade. Min mor hade alltid vid så-
dana tillfällen grönsaksoppa kokt på 2-3 tockar (tuppar) samt som
efterrätt svikonasoppa eller risengröd. Det var otroliga mängder mat
som förtärdes, troligen underlättat av en mångfald brännvinssupar.
Efter 2-3 veckor, beroende på väderleken, var vi åter i mossen för att
vända torven. Torven bröts loss och ställdes på kant i rader. Ännu ett
par veckor och det tid att ~~kägla~~ torven. Detta tillgick så att man
lade en ring med 60-75 cm. diameter och sedan byggdes på denna en
pyramid, med öppna hål i sidorna och ihålig.
Var det en vacker och torr sommar blev denna torv av mycket hög
kvalite. Torven kunde vissa år räcka för halva brännslebekovet. Torven
svart och hård. Under vintern lade mor två torvor i spisen vid 9-tiden
på kvällen och stängde till alla drag och på morgonen kunde hon få
eld genom att lägga ^{snåra} några på glöden som ännu fanns kvar.
Sista året torvjord tilldelades Slagarp i Skauhejan var troligen 1911.

4